

Szeberényi Lehel: Családi körben

Nemcsak saját családjának körébe invitál Szeberényi Lehel ebben az új kötetében, hanem bevonja az olvasót az irodalom nagyobb családjának körébe is, legáltalábbis abba a világba, amely meghatározta Szeberényi Lehelnek és nemzedéktársainak ifjúságát, mindennapjait.

Igaz lenne, hogy Szeberényi valójában az írók írója, az irodalmi élet krónikása? Hogy tulajdonképpen írói-irodalmi családi körben élvén, e szűknek látszó kisvilág: Leányfalu, a Duna-kanyar, a HÉV-vel Budapestre utazók életének mozzanatait szélesíti, tágítja csupán olvasmányélménnyé? — Igaz is, nem is. Igaz abban az értelemben, hogy — a kül- és belföldi útirajzokat leszámítva — írásainak köre e tekintetben az író saját lakhelyének szűkebb világa. De Leányfaluról is lehet éppen olyan tágas a látó ember, a szemlélődő író horizontja, mint a világ bármely pontjáról. Szeberényi kutató írói szemüvegén keresztül sokat láthatunk meg a szűkebb és tágabb világból.

S nemcsak saját életének krónikása, hiszen a világhoz — benne élvén — olyan szoros kapcsolatok fűzik, hogy látszólagos befelé fordulása ellenére is olyan emberi világot mutat be, amely mindannyiunkat érdekel.

A kötet első műve a *Római parti aranyidők* című kisregény, amely az író ifjúkorának legendás történeteit az íróbarát Sarkadi Imre emléke köré szövi. Sarkadi megint (s tulajdonképpen mindig is) központjába látszik kerülni az irodalmi életnek. A könyvkiadó szenzációszámba menő eddig ismeretlen műveket ígér a meginduló életműkiadásban, mostanában évente jelennek meg sikeres és sikertelen kísérletek Sarkadi munkásságának értékelésére. Szeberényi kisregénye a testi-lelki jó barát, a pályatárs hitelességével ifjúkoruk, barátságuk sajátos világát örökíti meg. Sarkadi Imre alakja felbukkan még a kötet néhány más novellájában is. Mindenképpen jó, hogy az egyre fogyó baráti körből jutott erő Sarkadi emberi alakjának felrajzolására. Hiszen sok a legenda: Szeberényi nem mindig oszlatja ezeket, sőt újrateremti, de olyan kitűnő írói eszközökkel, amelyekkel világosabbá teszi egy nagy tehetségű vívódó emberi alak személyiségjegyeit, s pontos atmoszférát idéz fel egy megírni mindig érdemes korszakból.

Szeberényinek más írásai is szólnak még az irodalomról, az irodalmi életről, írókról, művészársakról (Szabó Pál, Remsey György, a festőművész és mások alakja is megelevenedik egy-egy novellában, karcolatban). Szeberényi úgy ír, hogy tulajdonképpen mégis legendákat foszlat szét az írói mesterségről, leveszi a szobortalapzatról a merevülő szobrot, hogy élőként közöttünk maradhasson. Pegazusa inkább hasonlít a kordéscacsira, mint valami szárnyas bronzalakra, de a csacsikordéban valódi babérkoszorút szállít. S néha önnön fejről is le-lehullajt egy-egy babérlevelet. Jobban becsüli az isteni koszorúnál az emberi használhatóságot. Ez Szeberényi alapállása, s ez tette korábbi irodalmi „Kancsal krónikáit” is nemessé, emelkedetté, hétköznapi ünnepivé. Legendafosztó és -teremtő egyszersmind ily módon Szeberényi, akkor is, amikor egy-egy író-olvasó találkozó embertelen mechanizmusát, üresjáratát örökíti meg, s akkor is, amikor író társaival a maga módján finoman perlekedik.

Az írói napló, karcolat ott nemesedik novellává, ahol a megfigyelt részletek, jelenségek általánosodnak, s ha madárról, ha jégről, természetéről ír is, emberi szituációkba vonja azokat. Az idilli Budakalász, Pomáz, Békásmegyér, Szentendre, Leányfalu lakói sem mentesek az emberi természet általános gyarlóságaitól, s Szeberényi keserű is tud lenni, szembeállítja a családi kör melegét, közvetlenségét a nagyobb közösség olykor hidegebb világával. Saját melengető ereje mindig átjárja azonban az egész ábrázolt valóságanyagot, ez a legfőbb alapállása a sikerült Szeberényi-írásoknak.

A pontos rajz jó írói-emberi megfigyelésen alapszik, s atmoszférateremtő írásmódja rég kipróbált sikeres eszköze az írónak. A szó jó értelmében vett érzelmes, érző emberi világot kutatja, fedezi fel, s mindezt a derű fölényével, humorának melegével fényesíti, csillogtatja. Könnyen modorossá válhatna stílusa a sajátos írói kommentárookban, de mindezt feszes dialógusai feloldják.

Kötete hasonlít a jól megszerkesztett verseskönyvekre; a hosszabb balladát, a Sarkadi emlékének ajánlott kisregényt rövidebb lírai részek követik, ezek közül is kiemelkedik a gyermeki világ színes mozaikdarabjaiból álló ciklus. Korábbi szatirikus regényének (a megfilmesített *Jeromos a kőfejűnek*) is fel-felvillan egy-egy előtanulmánya a kisnovellákban, néhány kitűnően megrajzolt emberi portré erejéig.

Szeberényi szeretetteljes ábrázolásra törekszik, pontos és kritikus megfigyelésre alapoz — ez a tulajdonság ritka és hiányzó színfoltja irodalmunknak. (*Magvető, 1973.*)

FUNK MIKLÓS

